

Skuldfria om 80 år

ÖRESUND De danska landanläggningarna till Öresundsförbindelsen kommer att vara skuldfria först om 80 år. Det framgår av årsredovisningen från Sund & Bael Holding. Sund & Bael äger A/S Store Bael och A/S Öresund. A/S Öresund äger i sin tur motorvägen och järnvägen över Amager i Köpenhamn och halva Öresundsbron. Nu har en tvåministeriell arbetsgrupp tillsatts för att fram till nästa vår utreda om något måste göras för att korta återbetalningstiden.

I gruppen ingår representanter för Finans- och trafikdepartementen, Sund & Bael och Öresundskonsortiet.

En lösning kan vara att A/S Store Bael, som har långt mer trafik och intäkter än förutsatt, betalar till landanläggningarna. En annan lösning är statsbidrag. //TT

8 800 lägenheter rivs

BOSTADSMARKNADEN "8 800 lägenheter kommer att rivas på grund av utrymningssvårigheter under 2001 och 2002."

Det säger Ulrika Hägered på Boverkets analysavdelning till Dagens Nyheter.

Siffrorna kommer från myndighetens årliga enkät om bostadsmarknaden i landets kommuner.

Av de rivningshotade lägenheterna ligger 1 400 i Örebro län, drygt 1 200 i Norrbottens län, nästan 1 000 i Gävleborg och lite mer än 800 i Dalarna. Ett hundratals kommuner kommer, enligt planerna, att riva lägenheter. Endast i tre län – Blekinge, Gotland och Stockholm – planeras inga rivningar. Av de 3 608 lägenheter som revs 1999 ägdes 90 procent av kommunerna, och 96 procent av dem revs på grund av utrymningssvårigheter.

De lägenheter som planeras att rivas i Norrbotten i år och nästa är motsvarar fem procent av allmännyttans hyresbestånd. //TT

Rosengren lovar pengar till vägar

VÄRPROPOSITION Näringsminister Björn Rosengren utlovar en storsatsning på landets vägar och järnvägar i den kommande värpropositionen.

– Det blir avsevärt mera pengar i alla fall, sade Rosengren.

En uppgörelse har träffats med miljöpartiet och vänsterpartiet.

Men han ville inte avslöja hur mycket det handlar om i reda pengar när han träffade sina partikollegor i Ulricehamn på lördagen när södra Älvsborgs partidistrikt kongressade. Var helst i landet han kommer så möts Rosengren av människor som klagat över sina usla vägar. Så även i dessa trakter. Och han tillstod att staten hade försummat underhåll och nybyggnation under de svåra saneringsåren.

– Jag skäms själv ibland när jag åker på våra vägar. Nu måste vi satsa på infrastrukturen, sade näringsministern och nämnde en direkt nödvändig investering.

– Vi måste byta ut 20 mil räls för att få en fungerande järnväg.

Satsningar på vägar och järnvägar är också god regionalpolitik, menade Rosengren och tog bland annat Dalsland som exempel, ett landskap som i dag är svårt sargat av ständiga varsel och hög arbetslöshet. //TT

Man ur huse för att skåda blottade ben

Farhågorna om att huset skulle blåsa omkull kom på skam

Skyskrapan "Strykjärns-huset" mitt på Manhattan i New York blev efter invigningen 1902 snabbt ett populärt tillhåll för män. Det trekantiga kontorshuset skapade turbulensvindar runt sig som inte bara lyfte på gatdammet utan också på damernas kjolar.

VÄRLDENS BYGGNADER

Det var en sensation på den tiden. Stundtals flockades här så många män med ögonen på skaft att polisen såg sig tvungen att gripa in. Och det fick konstaplarna göra gång på gång. Ingripandena kom i folkmun att kallas "twenty-three skidoo".

Nu var det inte särskilt mycket som blottades på damerna som passerade Strykjärns-huset. (På engelska: Flatiron Building.) Heltaste modet runt sekelskiftet var nämligen stela krinoliner och turnyrer ovanpå vilka det bars broderade tyger. Så herrarna fick nöja sig med en glutt på ankarna. Men det räckte som sagt för att få dem man ur huse.

Bygget av det 87 meter höga 22-våningshuset mellan Fifth Avenue, Broadway och 23rd Street, var tidernas projekt. Dels för att det rörde sig om en av New Yorks första skyskrapar. Dels för att den spetsiga formen satte konstruktörerna på prov – formen valdes för att på ett maximalt sätt ta vara på alla utrymmen. Och dessutom för att husskelettet tillverkades av stål. Det var rätt ovanligt på den tiden. Stålstommen kläddes med mönstrad kalksten. Fasaden byggdes upp i tre sektioner. Som en klassisk grekisk pelare. Stilen anses vara en blandning av gotiskstil och renässansstil.

Befarades blåsa omkull

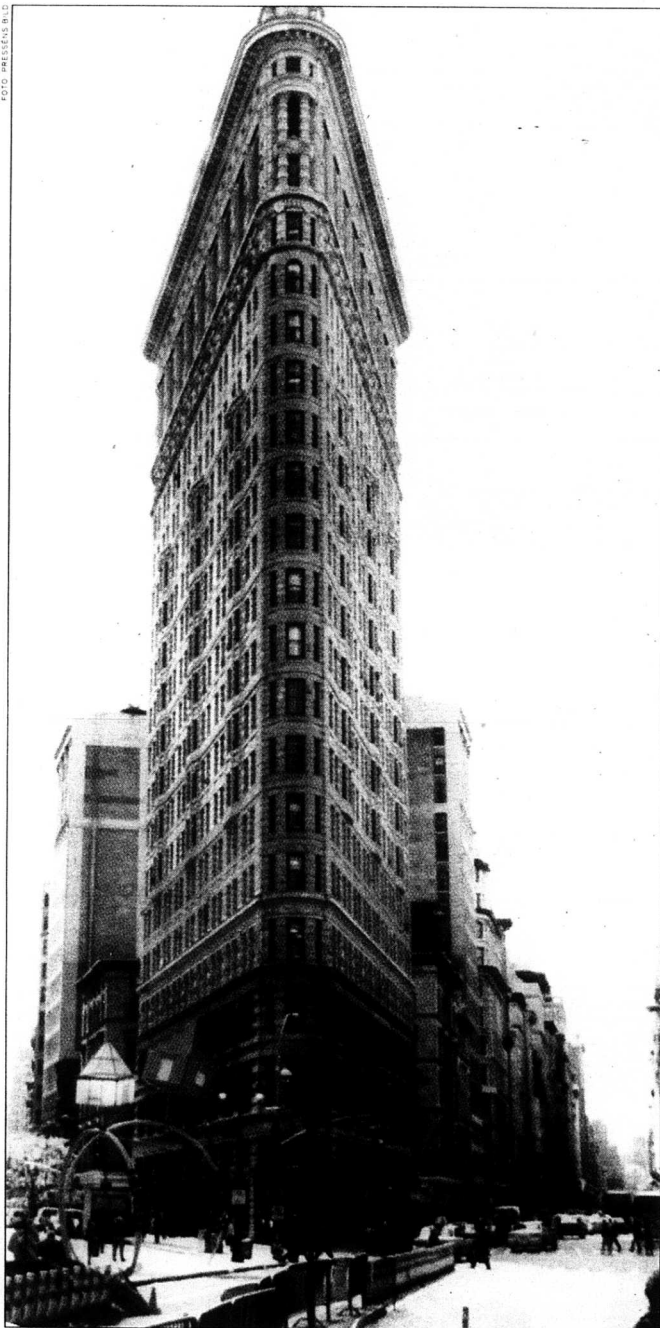
Det var inte särskilt många som trodde att huset skulle hålla sig upprätt någon längre tid. I stället snackades det om att byggnaden helt enkelt skulle blåsa omkull. Men tji fick de. Så stolt kunde mannen bakom ritningarna vara, arkitekten Daniel Burnham. Han fick dock stå ut med att huset i vissa kretsar kom att kallas "Burnhams galenskap". Burnham hade tidigare byggt stora hus i Chicago.

Fastigheten hette från början "Fuller Building" efter företaget som uppförde byggnaden och försägs med ett eget elverk för att säkra tillgången av ström. Den uppfördes ungefär samtidigt som varuhuset Macy som öppnade 1901 och New Yorks tunnelbana som började byggas 1900.

New York var vid sekelskiftet en affärsstad av stora mått. Invånarantalet uppgick till nästan 3,5 miljoner. Här fanns 70 procent av landets företag. Så det var gott om framgångsrika och förmögna medborgare i metropolen, men också om fattigglapp och utslagna.

Skyskraps-kapplöpning

Vid sidan av Strykjärns-huset växte andra skyskrapar upp. Det blev en kapplöpning. 1908 invigdes Singerhuset, efter symaskinsföretaget, året därpå slog Metropolitan Life upp portarna. 1913 blev Woolworth stadens högsta hus. Men stadsplanerna blev varse vad som hände på Manhattan. Ljuset höll på att försvinna. Skyskraporna, som bildade världsberömda "Manhattan Skyline", stängde helt enkelt ute solen från gator och torg. 1916 kom därför en lag som sade att hus högre än ett visst antal meter måste smala av uppåt. Lagen reviderades 1961 så att byggherrarna i stället tvingades ställa i ordning öppna mar-

87 meter höga Grand Central Terminal mellan Fifth Avenue, Broadway och 23rd Street.

kytor. Det var vid den här tidpunkten som staden började ta betalt för luftrum och inte bara kvadratmeter på marken.

I vissa skyskrapstata kvarter på Manhattan upplevs den senare generationens jättehous som ofantliga. I jämförelse med bjässarna ter sig Flatiron Building som rätt beskedlig. Huset står som en trafikdelare mellan Fifth Avenue och Broadway. I gatuplanet huserar ett mobiltelefonföretag, en sportaffär och en optiker. Här finns också en tunnelbanenedgång.

Fastigheten nås via svängdörrar från två håll. Entréhallen är klädd i vit marmor. I receptionen står en vakt från New York Police Department. Han berättar att det fram förallt är tidnings- och medieföretag som hyr in sig i huset. Tyska Springer-koncernen till exempel har lagt beslag på sex våningsplan. På gatan utanför är turbulensvindarna påtagliga. Men det verkar inte röra vare sig kvinnor eller män i ryggen. Längre.

ARNE SPÅNBERG